

Територія і населення України на 1 червня 2009 р.

Територія, тис. км ²	Населення, тис. жителів				Міста	Селища міського типу	Села
	загальна чисельність	міське	сільське	у тому числі			
	46 044,7	31 541,8	14 503,0	459	885	28 484	
26,1	1965,8	1236,6	729,2	16	56	950	
26,5	1655,3	812,5	842,8	18	29	1466	
20,2	1036,3	533,9	502,4	11	22	1054	
31,9	3365,1	2808,6	556,5	20	46	1437	
26,5	4484,4	4058,0	426,4	52	131	1120	
29,9	1290,5	743,2	547,3	11	43	1615	
12,8	1243,2	461,7	781,5	11	19	580	
27,2	1816,3	1394,2	422,1	14	22	914	
13,9	1380,1	504,0	785,2	15	24	765	

Економічне районування і територіальна організація

20,6	1837,9	724,9	613,0	13	24	1414
20,9	1300,1	725,5	574,6	16	15	824
8,1	903,6	377,6	526,0	11	8	398
31,9	1116,3	692,9	423,4	16	29	1486
0,8	2770,0	2770,0	—	1	—	—
0,9	379,8	356,7	23,2	2	1	29

★ Столиць держав
● Столиця Автономного центру області

Примітки:
 1. Адміністративно-територіальний поділ подано на стані 2009 р.
 2. Назви областей і районів, однією з їх центрів, не подано.
 3. Київ – центр Києво-Святошинського району Київської області
 Кватирки – центр Поліського району Київської області
 Мінгути – центр Першотравневого району Донецької області
 Миколаїв – центр Миколаївського і Жовтневих районів Миколаївської області

Основні питання

- Сутність економічного району, основні районоутворювальні чинники
- Принципи і критерії виділення великих економічних районів
- Мережа економічних районів України

Сутність економічного району та об'єктивний характер його формування

Район: особливості виникнення

- Район – територія, що вирізняється своїми специфічними особливостями: природними, історичними, соціально-економічними.
- Виникнення і розвиток економічних районів пов'язаний зі способом виробництва, рівнем розвитку і особливостями розміщення продуктивних сил.
- Основою формування економічних районів є територіальний поділ праці, що зумовлює виробничу спеціалізацію окремих територій і розвиток міжрайонної кооперації

Економічний район:

- Географічно цілісна територіальна частина народного господарства країни, яка має свою виробничу спеціалізацію, міцні внутрішні економічні зв'язки і нерозривно пов'язана з іншими частинами суспільним територіальним поділом праці.
- Форма територіальної організації народного господарства, що утворюється а основі суспільного територіального поділу праці, виникнення і формування районних територіальних виробничих комплексів.
- Великі економічні райони – це територіальні спеціалізовані частини народного господарства країни, взаємозв'язані між собою постійним обміном виробленої в них продукції та іншими економічними відносинами

Основні районоутворювальні чинники

- Природні
- Історичні
- Географічні
- Економічні
- Національно-політичний устрій країни
- Адміністративно-територіальний поділ країни

Природні районноутворювальні чинники

- Природні умови,
- Природні ресурси
- Впливають на розвиток і спеціалізацію сільського господарства, промисловості
- Визначають особливості енерго-, трудо-, водомістких виробництв
- Наявність родовищ і басейнів паливно-енергоетичних, рудних і нерудних ресурсів

Історичні та географічні районноутворювальні чинники:

- Історичний розвиток території
- Особливості економіко-історичного розвитку
- Розташування території (вихід к морю, гори, придатність до землеробства, тощо)
- Розвиток транспортної інфраструктури і наявність транспортних коридорів

Економічні районноутворювальні чинники:

- Суспільно-територіальний поділ праці
- Територіальні виробничі комплекси (сукупність розташованих один з одним взаємопов'язаних виробництв, приклад –молокозаводи у сільс.місц.
- Крупні міста – великі регіональні та індустріальні центри. Промислові центри, промислові вузли, транспортні вузли

Національно-політичний устрій

країни,

Адміністративно-територіальний поділ країни

- Адміністративно-територіальний устрій – система територіальної локації (закріплення на території) управлінських функцій держави, виражених у державній регіональній політиці засобами державного, регіонального і місцевого управління, структурами самоврядування та закріплених у відповідних законодавчих актах з чітким розподілом управлінських функцій і повноважень.
- Завжди встановлюється у відповідності до прийнятої моделі управління

Конституція України

Розділ IX

ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ УКРАЇНИ

- **Стаття 132.** Територіальний устрій України ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади, збалансованості і соціально-економічного розвитку регіонів, з урахуванням їх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій.

- **Стаття 133.** Систему адміністративно-територіального устрою України складають: Автономна Республіка Крим, області, райони, міста, райони в містах, селища і села. До складу України входять: Автономна Республіка Крим, Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Донецька, Житомирська, Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Луганська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська області, міста Київ та Севастополь. Міста Київ та Севастополь мають спеціальний статус, який визначається законами України.

Принципи і критерії виділення великих економічних районів

Основні критерії економічного районування

- Загальний (міжгалузевий, інтегральний) економічний район має бути великою економічно цілісною територією, на якій є значні природні ресурси, необхідні для визначення його господарської спеціалізації і забезпечення розвитку
- Економічний потенціал району (кількість населення, розмір валового регіонального продукту, продукція промисловості, сільського господарства, тощо)
- Економічний район повинен являти собою виробничо-економічну територіальну єдність, яка утворюється розвиненими внутрішніми виробничими зв'язками, і мати спеціалізацію господарства у масштабі країни
- Адміністративно-територіальні одиниці включаються без порушення адміністративних меж.

Основні критерії економічного районування

- Сформований потужний господарський комплекс:
 - Профілюючі галузі (галузі спеціалізації району в масштабах країни)
 - Галузі, які розвиваються як суміжні з галузями попередньої групи і забезпечують комбіновану переробку сировини, а також галузі, що обслуговують потреби галузей спеціалізації району (добування і збагачення сировини, виробництво напівфабрикатів, обладнання, ремонт обладнання, тощо)
 - Галузі, які забезпечують потреби населення району промисловими, продовольчими товарами.

Де різниця?

**Великі економічні
райони**

Кластери

Кластер?

Група компаній та організацій, які мають спільні інтереси, органічно доповнюють одна одну, географічно близько розташовані.

Складові кластеру

Виробники кінцевого продукту

Первинні і вторинні галузі

Спеціалізовані постачальники

Супутні галузі

Супутні інститути та організації
(фінансові, освітні, дослідницькі,
торгівельні, розробники
стандартів, тощо)

*КЛАСТЕР – це не
галузь*

Приклади відомих світових кластерів:

- Бордо, Долина Напа – віноробство
- Італія – взуття, аксесуари зі шкіри
- Силиконова долина – іновації і високі технології
- Н`ю-Джерсі - фармацевтика
- Детройт - автомобілебудування

Україна

кластери

?

Великі економічні регіони

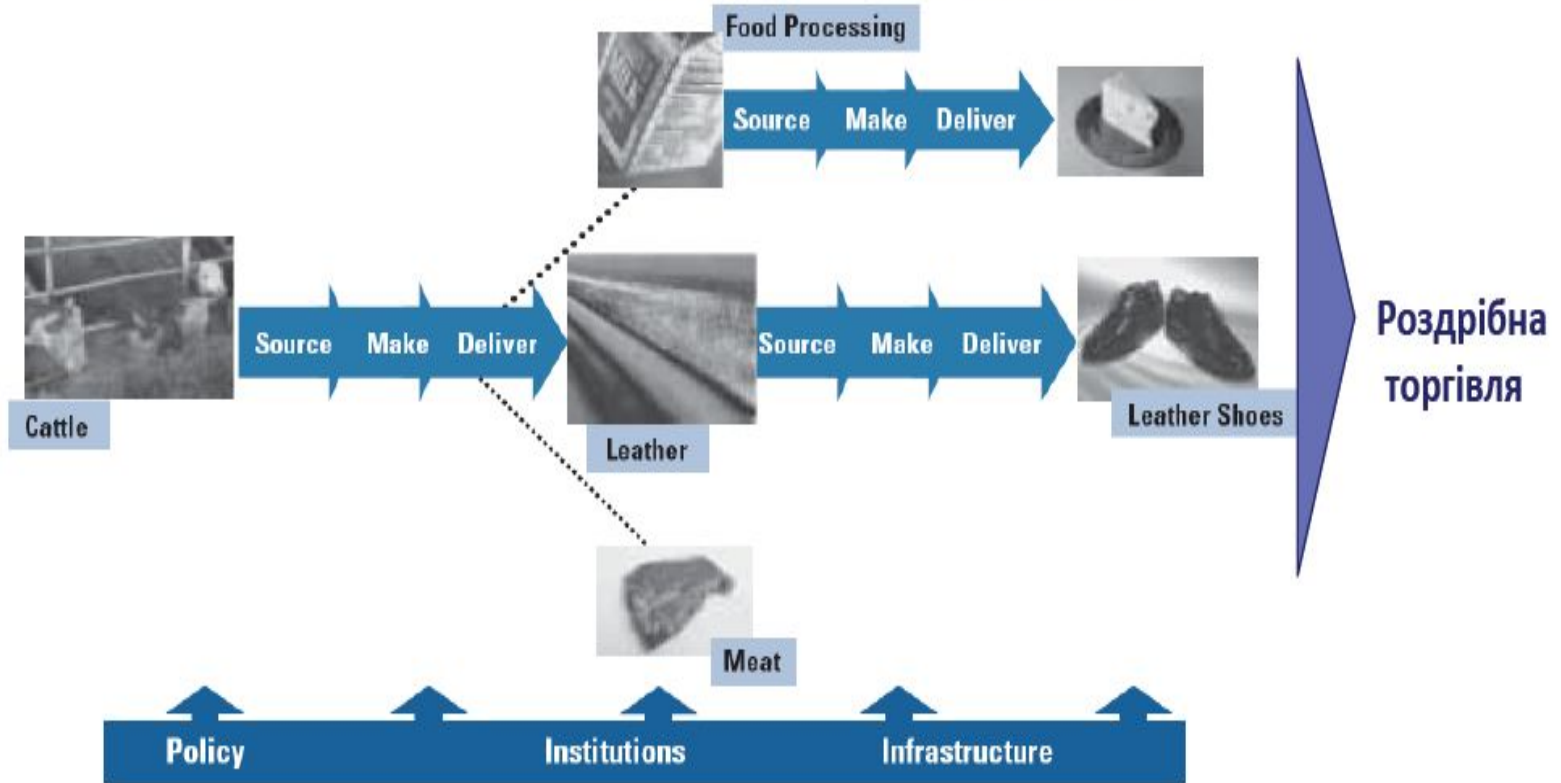
- Донецький (Донецька, Луганська обл.)
- Придніпровський (Дніпропетровська, запорізька, Кіровоградська обл.)
- Східний (Полтавська, Сумська, Харківська обл.)
- Центральний (Київська, Черкаська обл., м. Київ)
- Поліський (Волинська, Житомирська, Рівненська, Чернігівська обл.)
- Подільський (Вінницька, Хмельницька, Тернопільська обл.)
- Причорноморський (АРК, Одеська, Миколаївська, Херсонська обл., м. Севастополь)
- Карпатський (Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська, Чернівецька обл.)

Приклади кластерів в Україні:

- Граніт/ камінь – Житомир
- Машинобудування/ приладобудування – Харків
- Меблі та вироби з деревини - Львівська, Івано-Франківська обл.
- Хімічне виробництво – Луганська обл.

Приклад ланцюгу вартості:

Приклад ланцюгу вартості для худоби

Що таке ланцюг вартості?

Приклад ланцюга вартості у агробізнесі США, компоненти роздрібної торгівлі у розрахунку на 1 дол.

- Інструмент підвищення конкурентоспроможності
- Акцент на етапах додання вартості/цінності споживацьких якостей до продукту протягом його просування від виробника до споживача
- Не завжди вирішальним є географічний чинник, як у випадку з кластерами. Концентрація уваги на виробництво і поставки

Система ланцюгів створення вартості

Благоприятная среда для
глобального бизнеса

Благоприятная среда для
местного / национального
бизнеса

Міжнародна роздрібна
торгівля

Національна
роздрібна торгівля

Оптова торгівля

переробна
промисловість

Продукція

Постачальники
матеріально-технічних
ресурсів

Постачальники
окремих секторів

Експортери

Міжгалузеві
постачальники

Джерела
фінансування

Мережа економічних районів України

Складові адміністративно-територіального устрою

- Автономна Республіка Крим
- Області 24
- Райони 488
- Міста 456
- Райони у містах
- Селища
- Села

Донецький економічний район

- Індустріально-аграрний регіон, розвинене промислове виробництво (чорна металургія, паливна промисловість, машинобудування, металообробка)
- Вигідне географічне положення (близькість джерел сировини, ринків збуту, транспортна інфраструктура, висока густина населення, багатогалузева промисловість)
- Транснаціональні залізничні магістралі: Москва – Донецьк, Київ – Кавказ, Москва – Ростов – Баку; автомобільні магістралі: Київ – Баку, Кишинів – Одеса – Ростов – Баку, Москва – Сімферополь

Придніпровський регіон

- Родовища мінерально-сировинних ресурсів (металічні, тверді, гірничорудні копалини для будівництва)
- Основні галузі промислової спеціалізації: металургійна, електроенергетика, машинобудування, металообробка
- Територію перетинають найважливіші залізниці, які з'єднують найбільші сировинні бази країни: Донбас, Криворіжжя і Нікопольський марганцеворудний басейн

Східний економічний регіон

- Промислово-аграрний регіон, спеціалізація галузі машинобудування, металообробки, хімічна промисловість
- Міжнародний транспортний регіон Європа – Азія, Москва – Сімферополь
- Великі площі сільгоспугіддя